

Nummer 7, december 2020

Kort over KaDEr

KaDEr (Karakteristiek en Duurzaam Erfgoed) is een project van provincie Gelderland en TU Delft waarin we duurzame restauratiemethoden, materialen en werkwijzen in de praktijk toetsen. KaDEr meet effecten en resultaten en deelt deze kennis met monumenteigenaren, restauratiebedrijven en erfgoedorganisaties. KaDEr stimuleert monumenteigenaren het gebouwde erfgoed duurzaam in stand te houden met respect voor de monumentale waarden, de economische en de maatschappelijke functie van erfgoed. De resultaten van het project vormen input voor het erfgoedbeleid van de provincie.

*Binnen KaDEr zijn **Living labs** op verschillende schaalniveaus opgezet. Dat zijn locaties waar gerestaureerd wordt en tegelijkertijd onderzoek in de praktijk plaatsvindt. Zo is bijvoorbeeld de gemeente betrokken bij een binnenstad waarin het erfgoed vertrekpunt is voor een vitale stad. Historische landgoederen gaan met ons op zoek naar hun rol en functie in nieuwe tijden. Eigenaren van religieus erfgoed gaan samen met studenten op zoek naar nieuwe bestemmingen.*

Op weg naar een hoopvol 2021!

Ook voor KaDEr liep het jaar door COVID 19 anders dan verwacht. Gelukkig hebben veel activiteiten in een online-vorm doorgang kunnen vinden. Het betekent ook dat we het project nog een aantal maanden doorzetten om de resultaten en bevindingen goed uit te werken en met u te delen. We verwachten eind mei het project af te ronden met een, hopelijk 'live' ontmoeting. De datum die nu gepland staat is 20 mei, de middag. Misschien iets om alvast 'met potlood' in uw digitale agenda te zetten. We maken half februari de definitieve keuze voor een eindafsluiting.

Als we een ding geleerd hebben in dit COVID 19 jaar is dat we met zijn allen best goed zijn in omgaan met veranderingen. Heel Nederland werkt zo ongeveer online en thuis en leert leven met de onvoorspelbaarheid van maatregelen. Iedereen zoekt een vorm om contact te houden met vrienden en familie. Helaas voelen veel mensen ook verdriet om het verlies van een dierbare. Laten we hen vooral steunen. Veel mensen zijn na een hectisch jaar, intens toe aan een paar weken rust van het beeldscherm. Ook wij zijn even vrij en weer in de lucht vanaf 7 januari. Wij wensen u een fijne kerst en een uitgerust begin van een hoopvol 2021!

Team KaDEr

Energie besparen en verduurzamen in één samenhangende aanpak

Steeds meer gebouweigenaren zien het nut van energie besparen in, vanuit kostenopgumpunt en omdat zij bij willen dragen aan de klimaatdoelstellingen. Bij monumenten vraagt dit extra aandacht. Daar bestaan eisen die betrekking hebben op het behouden van de cultuurhistorische waarden van een gebouw. Daarom zijn kennis en ervaring van verschillende partijen, een integrale aanpak en nieuwe werkwijzen nodig om verduurzaming van monumenten op een zorgvuldige manier verder te brengen. Gelderland kiest daarbij voor een gebiedsaanpak of collectiebenadering van het Gelders erfgoed. De provincie ondersteunt deze aanpak vanuit de programma's Energietransitie en Cultuur & Erfgoed. Er zijn inmiddels drie 'pilots' gestart die model staan voor deze aanpak.

Bronkhorst

Bronkhorst is aangewezen als Rijksbeschermd stadsgezicht en telt 38 rijksmonumenten en 13 gemeentelijke monumenten. Bewoners hebben zelf een visieplan opgesteld als input voor gemeentelijk beleid. Behoud van de woonfunctie staat daarin centraal. Belangrijke aandachtspunten zijn isolatie van huizen, duurzame energievoorziening en wooncomfort. Stichting Bronkhorst en Omgeving Energie Neutraal (BoeN) geven hier met ondersteuning van de provincie uitvoering aan. Het project is gestart met een 'quickscan' voor elke monumenteneigenaar die mee doet. In de quickscan worden energiebesparingsmogelijkheden in beeld gebracht. Stap twee is samen met eigenaren effectief verduurzamen van hun panden.

Lochem

In Lochem zijn Alliander, LochemEnergie, Remeha en Belangenvereniging Beschermd Stadsgezicht Berkeloord (BBSB) een innovatieve pilot gestart om de wijk Berkeloord te verduurzamen via energiebesparing en vervanging aardgas door waterstof. De partijen willen met dit project een duurzamer energieverbruik met behoud van het monumentale beschermd stadsbeeld bereiken. Provincie Gelderland ondersteunt dit project.

Rheden

De gemeente Rheden werkt aan de aanpak 'Maatwerk voor Monumenten' Deze aanpak helpt monumenteneigenaren inzicht te krijgen en maatregelen te realiseren. Het start met een maatwerkscan. Met de uitkomst daarvan kan direct een vergunning worden aangevraagd. De Duurzame Monumenten-coördinator van de gemeente begeleidt de pandeigenaren in het gehele proces. De provincie Gelderland ondersteunt dit project en werkt samen met de gemeente aan een gebiedsgerichte benadering in Ellecom, waarbij naast maatwerk voor monumenten ook een gebiedsanalyse wordt gemaakt waarin breed inzetbare verduurzamingsconcepten worden uitgewerkt.

Visie op Kerkenvisie

Binnen KaDEr werken we aan het deelproject Visie op kerkenvisies. Samen met de gemeenten Aalten, Oost Gelre en Winterswijk werken we aan een gemeenschappelijke kerkenvisie. De drie gemeenten hebben binnen het programma Toekomst Religieus Erfgoed, van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) subsidie aangevraagd om een kerkenvisie op te stellen.

De visie bestaat uit drie sporen: een bouwhistorische inventarisatie van alle kerkelijke gebouwen door MAB, een serie gesprekken met alle betrokkenen door COUP en een Kanskaart door de TU Delft. In de evaluatie van het proces werd deze samenwerking uniek genoemd en van harte ondersteund door de RCE, Gelders Genootschap en Lilian Grootswagers namens Heemschut. Het Gelders Genootschap werkt inmiddels aan de kerkenvisie voor de Provincie Gelderland als geheel. Meer is te lezen in de Erfgoed nota van de Oost Achterhoek <https://erfgoedooftachterhoek.nl/nieuws/erfgoednota-2021-2024-wi-j-doe-t-samen/> RCE: <https://www.toekomstreligieuserfgoed.nl/>

KaDEr en onderwijs TU Delft

In 2020 studeerden 21 studenten af op onderwerpen die geïnitieerd werden door één van de vier Living-Labs. In Winterswijk werden Het Raadhuis, Boogiewoogie, de St. Jacobuskerk, de Industriezone Morsepoort herbestedd en de bedrijfspanden van Gaudium doorbestedd. Een zeer internationaal gezelschap van studenten maakten plannen voor Gelders Arcadië en het stroomgebied Baaksebeek. Door de maatregelen rond Corona werden excursies afgelast en vond onderwijs online plaats. De examens werden wel op de faculteit georganiseerd in een beperkt gezelschap. Door de studenten werd vooral het contact met de mensen van de gemeenten, waterschap en de provincie zeer gewaardeerd. Daardoor ontstond een bijzondere interactie zoals student Juliette Zegers (Timbertown) het zelf verwoordt: *'Hierdoor kon ik als student goed contact hebben met gemeente en provincie en gebruik maken van een groot netwerk. Mijn afstudeerproject was op deze manier 'net echt': een echte opdrachtgever, een echte eigenaar, echte adviseurs en echte stakeholders. Dit maakte mijn afstuderen uniek en dat zal ik nooit vergeten!'*.

Eind 2020 wordt het KaDEr Winter 2020 Evaluatierapport opgeleverd. Hierin staan alle links naar de afstudeerplannen in de repository van de bibliotheek van de TU Delft. Dit rapport is vanaf 18 december 2020 te downloaden via: <http://homepage.tudelft.nl/20j9u/>